

ไม่เลือกงาน ไม่ยากจน ? : แรงงานดิจิทัล ทุนทางเพศ และความเปราะบาง ในสังคมผ่านกรณี OnlyFans

Take Any Job, Escape Poverty?: Digital Labor, Sexual Capital, and Structural Precarity on OnlyFans

อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์*

Adipon Euajarusphan

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์เชิงวิชาการเกี่ยวกับแรงงานบนแพลตฟอร์ม OnlyFans ในบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัลไทย โดยมุ่งศึกษาสามมิติหลัก ได้แก่ (1) รายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (2) สุขภาพจิตและแรงงานทางอารมณ์ และ (3) ผลกระทบระยะยาวต่อชีวิตและโอกาสในอนาคต พร้อมทั้งตั้งคำถามต่อ แนวคิดที่แพร่หลายในสังคม (Popular Social Idea) อย่าง “ไม่เลือกงาน ไม่ยากจน” ที่ครอบงำความเข้าใจเกี่ยวกับแรงงานและคุณค่าทางอาชีพในสังคมไทย บทความนี้ใช้กรอบแนวคิดแรงงานแพลตฟอร์ม (Platform Labor), ทฤษฎีทุนทางเพศ (Sexual Capital Theory) และแนวคิดโครงสร้างกับการเลือก (Structure vs. Agency) เพื่อวิเคราะห์ว่า การทำงานบนแพลตฟอร์ม OnlyFans แม้จะดูเหมือนเป็นทางเลือกที่เสรี กลับเป็นผลของการเลือกภายใต้โครงสร้างที่จำกัด ทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวัฒนธรรมอนุรักษ์นิยม

ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า แม้ OnlyFans จะสามารถมอบรายได้จำนวนมากในระยะสั้น แต่แรงงานต้องแบกรับต้นทุนสูงทั้งในเชิงอารมณ์ สุขภาพจิต และความมั่นคงทางสังคม ผู้ผลิตเนื้อหาหลายรายเผชิญกับความเหนื่อยล้า ความเครียด ความเสี่ยงต่อการถูกตีตราและละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ในขณะที่โครงสร้างเศรษฐกิจดิจิทัลยังไม่มีการคุ้มครองแรงงานอย่างเพียงพอ บทความเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สังคม และวิชาการ เพื่อสร้างระบบที่ยืดหยุ่นและเคารพศักดิ์ศรีแรงงานดิจิทัล โดยเฉพาะแรงงานที่ใช้ทุนทางเพศในการดำรงชีวิต

คำสำคัญ: แรงงานดิจิทัล, ทุนทางเพศ, OnlyFans และความเปราะบางเชิงโครงสร้าง

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการมรดกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วิทยาลัยนวัตกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

This article presents an academic analysis of labor on the OnlyFans platform within the context of Thailand’s digital economy, focusing on three key dimensions: (1) income and economic security, (2) mental health and emotional labor, and (3) long-term social and career impacts. It critically examines the popular social idea of “Take Any Job, Escape Poverty” (“Don’t be picky, don’t be poor”) which continues to shape public perceptions of labor and occupational value in Thai society. Using the theoretical frameworks of platform labor, sexual capital theory, and the structure–agency debate, the study argues that work on OnlyFans, while appearing to be freely chosen, often stems from constrained structural conditions—economic precarity, platform algorithms, and cultural conservatism.

Findings reveal that although OnlyFans can provide significant short-term income, workers face high emotional, psychological, and social costs. Many content creators experience burnout, anxiety, and risks related to social stigma and privacy violations, while labor protection mechanisms within the digital economy remain insufficient. This article proposes policy, social, and academic recommendations for constructing a more equitable system that upholds the dignity of digital workers, particularly those who rely on sexual capital as a livelihood strategy.

Keywords: Digital Labor, Sexual Capital, OnlyFans and Structural Precarity

บทนำ

ในบริบทของเศรษฐกิจไทยที่เผชิญกับความไม่แน่นอนสูง โดยเฉพาะในช่วงหลังวิกฤตโควิด-19 ปรากฏการณ์ของแรงงานนอกระบบและแรงงานบนแพลตฟอร์มออนไลน์ได้กลายเป็นทางเลือกสำคัญของคนรุ่นใหม่จำนวนมาก หนึ่งในแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมในหมู่ผู้ผลิตเนื้อหาคือ OnlyFans ซึ่งเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปสามารถสร้างรายได้จากการขายเนื้อหา (ทั้งที่มีลักษณะทางเพศและไม่เกี่ยวกับเรื่องเพศ) ให้กับผู้ที่ติดตามได้โดยตรงผ่านระบบสมาชิกแบบรายเดือน (Jones, 2020) แนวคิด “ไม่เลือกงาน ไม่ยากจน” ที่มักถูกใช้ในสังคมไทยเพื่อส่งเสริมการขยันหมั่นเพียร กลายเป็นคำขวัญที่มีน้ำเสียงเชิงผลักดันมากกว่าสนับสนุน โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่า คนจำนวนหนึ่งมีได้มี “ทางเลือก” ในเชิงอาชีพมากนักท่ามกลางต้นทุนชีวิตที่จำกัด แรงงานบนแพลตฟอร์มอย่าง OnlyFans จึงมิได้เป็น “อำนาจของปัจเจก” หากแต่เป็น “ทางรอด” (Wood et al., 2019)

ปรากฏการณ์นี้ยังเชื่อมโยงกับภาพรวมของเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม (platform economy) ที่เติบโตอย่างรวดเร็วหลังการระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะในช่วงที่แรงงานภาคบริการและแรงงานอิสระประสบกับภาวะตกงานเฉียบพลัน งานที่สามารถทำได้ทางออนไลน์จึงกลายเป็นรูปแบบใหม่ของความมั่นคงในแบบยืดหยุ่น (flexible security) แม้จะไร้หลักประกันในระยะยาวก็ตาม (Cunningham, 2019)

แนวคิด “ไม่เลือกงาน ไม่ยากจน” มิได้เป็นเพียงคำกล่าวทั่วไป แต่แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงแรงงานที่มุ่งส่งเสริมให้แรงงานไทยปรับตัวและยอมรับงานในหลากหลายประเภท เพื่อป้องกันปัญหาการว่างงานและยกระดับคุณภาพชีวิต (กระทรวงแรงงาน, 2566) และถูกใช้อย่างเป็นทางการเพื่อปลูกฝังค่านิยมแรงงานในเชิงคุณธรรมแบบปัจเจกนิยม (กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.) แนวคิดนี้สะท้อนโลกทัศน์ที่เชื่อว่าการขยันและยอมทำงานทุกประเภทจะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยไม่ให้ความสำคัญต่อบริบทเชิงโครงสร้าง เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเพศ เศรษฐกิจ การศึกษา หรือการตีตราทางวัฒนธรรม

ในขณะที่บางรายสามารถสร้างรายได้สูงจากการผลิตเนื้อหาบน OnlyFans ความสำเร็จในเชิงเศรษฐกิจนั้นกลับแลกมาด้วยต้นทุนที่มีได้ปรากฏชัดในเชิงตัวเลข เช่น ความเครียดจากการเปิดเผยตัวตน ความคาดหวังจากผู้บริโภคเนื้อหา และแรงกดดันที่มีต่อสุขภาพจิตของผู้ผลิตเนื้อหา (Hund, 2023) ยิ่งไปกว่านั้น การอยู่ในพื้นที่ออนไลน์อย่างต่อเนื่องภายใต้ความคาดหวังของ “การแสดงตัวตนอย่างแท้จริง” (authentic self-performance) ทำให้ผู้ผลิตเนื้อหาจำนวนมากต้องเผชิญกับความตึงเครียดระหว่างภาพลักษณ์ที่ตลาดต้องการกับตัวตนจริงของตนเอง (Duffy & Hund, 2019) ขณะเดียวกัน การรับรายได้แบบสมาชิกยังมีความไม่แน่นอนจากระบบอัลกอริทึมที่คาดเดาไม่ได้ และการเปลี่ยนแปลงกฎของแพลตฟอร์มซึ่งผู้ผลิตเนื้อหาไม่สามารถควบคุมได้ ทั้งนี้ ยังมีคำถามที่ต้องพิจารณาในระยะยาวว่า แพลตฟอร์มเช่นนี้จะสามารถสร้างความมั่นคงทางอาชีพได้หรือไม่ หรือเป็นเพียงเศรษฐกิจชั่วคราวที่ทำให้ผู้คนต้องกลับเข้าสู่ภาวะเปราะบางเมื่อหมดอายุของทุนทางร่างกายและทุนทางเพศ

บทความนี้จึงตั้งคำถามต่อการรับรู้คุณค่าของแรงงานบนแพลตฟอร์ม OnlyFans อย่างไร โดยเฉพาะในมิติเชิงเศรษฐกิจ สุขภาพจิต และผลกระทบในระยะยาว? อีกทั้งยังตั้งข้อสงสัยว่า การทำงานในแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับทุนทางเพศนั้น เป็นอำนาจของปัจเจกโดยเสรีจริง หรือเป็นเพียง “การเลือกภายใต้ข้อจำกัด” (Archer, 2000; Giddens, 1984)

โดยวัตถุประสงค์ของบทความต้องการนำเสนอการวิเคราะห์ทางวิชาการต่อประเด็นแรงงานบนแพลตฟอร์ม OnlyFans โดยมุ่งเน้น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) รายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (2) สุขภาพจิตและภาวะทางอารมณ์ และ (3) ผลกระทบระยะยาวของการประกอบอาชีพในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ บทความจะตั้งคำถามต่อแนวคิด “ไม่เลือกงาน ไม่ยากจน” ว่ามีความเหมาะสมและเท่าทันต่อสภาพสังคมในปัจจุบันหรือไม่ รวมถึงพิจารณาว่าการทำงานบนแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับทุนทางเพศนั้นเป็นการเลือกโดยเสรีจริง หรือเป็นเพียงการเลือกภายใต้โครงสร้างที่จำกัด

มองแรงงานบนแพลตฟอร์ม OnlyFans ผ่านแว่นแนวคิดและทฤษฎี

การวิเคราะห์แรงงานในแพลตฟอร์ม OnlyFans จำเป็นต้องเข้าใจว่าปรากฏการณ์นี้มีใช่เพียงเรื่องของ “การเลือกอาชีพ” หรือ “การหารายได้ทางเลือก” เท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจดิจิทัล ความไม่เท่าเทียมเชิงโครงสร้าง และการเปลี่ยนแปลงของทุนทางสังคมในโลกออนไลน์ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลุ่มลึกบทความนี้ใช้กรอบแนวคิด 3 ชุด ได้แก่ (1) แนวคิดแรงงานแพลตฟอร์ม (Platform Labor), (2) ทฤษฎีทุนทางเพศ (Sexual Capital Theory), และ (3) แนวคิดโครงสร้างกับอำนาจของปัจเจก (Structure vs. Agency) ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกันในการอธิบายมิติของรายได้ สุขภาพจิต และผลกระทบทางสังคมระยะยาว ทั้งสามแนวคิดนี้มีได้ทำหน้าที่แยกขาดจากกัน หากแต่ทำงานร่วมกันในการอธิบายว่า แม้แรงงานบน OnlyFans อาจดูเหมือนเป็นผู้ประกอบการอิสระ แต่ในความเป็นจริงกลับต้องทำงานภายใต้โครงสร้างอำนาจที่ซับซ้อน ทั้งในระดับเทคโนโลยี แพลตฟอร์ม และวัฒนธรรมไทยที่ยังคงมีแนวคิดแบบอนุรักษนิยมทางเพศ

แรงงานแพลตฟอร์ม (Platform Labor) แนวคิดแรงงานแพลตฟอร์ม (Platform Labor) เป็นหนึ่งในหัวข้อสำคัญของเศรษฐกิจดิจิทัลในยุคปัจจุบัน ซึ่งอธิบายลักษณะการทำงานที่อาศัยแพลตฟอร์มเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างแรงงานและผู้บริโภค โดยแพลตฟอร์มมิได้จ้างแรงงานโดยตรง แต่สร้างระบบที่แรงงานต้องพึ่งพาเพื่อสร้างรายได้ เช่น การจัดอันดับ การให้คะแนน และการควบคุมการมองเห็น (visibility) ผ่านอัลกอริทึม (Srnicek, 2017)

ในกรณีของ OnlyFans ผู้ผลิตเนื้อหา (content creators) ต้องรับบทบาทเป็นทั้งแรงงาน ผู้ประกอบการ และนักการตลาดในเวลาเดียวกัน เพราะพวกเขาต้องสร้างแบรนด์ส่วนตัว ดึงดูดผู้ติดตาม และแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่นภายใต้เงื่อนไขที่แพลตฟอร์มเป็นผู้กำหนด (Cunningham et al., 2019) ในบริบทไทย แรงงานบนแพลตฟอร์มจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มที่ใช้ทุนทางเพศ เข้าสู่ระบบโดยไม่มี ความมั่นคงทางรายได้และขาดการคุ้มครองแรงงาน ส่งผลให้ต้องเผชิญการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมและแบกรับ ความเสี่ยงโดยไม่มีสวัสดิการหรือหลักประกันทางสังคม (ชาติสยาม, 2565) การวิจัยของ Woodcock และ Graham (2020) ยังได้เสนอว่าแรงงานแพลตฟอร์มควรถูกมองว่าอยู่ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ แบบใหม่ที่แพลตฟอร์มมีบทบาทควบคุมผ่านอัลกอริทึม ซึ่งต่างจากการควบคุมของนายจ้างแบบดั้งเดิม โดยแรงงานต้องใช้เวลาจำนวนมากไปกับการปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนทั้งในด้านรายได้และสถานะทางอาชีพ แรงงานบน OnlyFans จึงแตกต่าง จากแรงงานในระบบอุตสาหกรรมแบบเดิม ที่มีความมั่นคง และสัญญาจ้างงานที่ชัดเจน ยิ่งไปกว่านั้น ลักษณะการทำงานในระบบแพลตฟอร์มยังส่งผลต่อสุขภาพจิตของแรงงาน เนื่องจากแรงกดดันในการรักษา ความนิยม (popularity) การถูกมองเห็น และการบริหารชีวิตส่วนตัวให้กลมกลืนกับชีวิตออนไลน์นั้น อาจก่อให้เกิดความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ (emotional fatigue) และความรู้สึกไม่มั่นคงในระยะยาว

(Ravenelle, 2019) ในอีกด้านหนึ่ง นักวิชาการได้เสนอให้ใช้กรอบแนวคิด “ทุนดิจิทัล” (digital capital) เพื่อวิเคราะห์การทำงานในแพลตฟอร์ม โดยเน้นว่าแรงงานที่สามารถประยุกต์ใช้ทักษะทางเทคโนโลยี และมีความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลจะมีโอกาสประสบความสำเร็จสูงกว่า (van Dijck, Poell, & de Waal, 2018) อย่างไรก็ตาม กรอบนี้ก็ชี้ให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมทางโอกาสในระบบแพลตฟอร์ม ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตว่าผู้หญิงและเพศหลากหลายมักถูกกดทับทั้งในเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ในพื้นที่ออนไลน์ (Duffy & Hund, 2019)

ทฤษฎีทุนทางเพศ (Sexual Capital Theory) ทุนทางเพศ (sexual capital) คือแนวคิดที่อธิบายว่าคุณลักษณะทางเพศ เช่น ความดึงดูด ความเย้ายวน การแสดงออก และรูปลักษณ์ สามารถแปลงเป็น “ทุน” ที่นำไปสู่ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจหรือสังคมได้ (Green, 2008) ในกรณีของ OnlyFans ทุนทางเพศจึงไม่เพียงแต่ถูกนำมาใช้เท่านั้น แต่ยังถูกวางระบบให้สามารถ “กลายเป็นสินค้า” ผ่านการจัดแพ็คเกจ การวางตำแหน่งตนเองในตลาด และการตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม การใช้ทุนทางเพศในประเทศไทยกลับดำเนินไปภายใต้กรอบวัฒนธรรมที่มีความขัดแย้งสูง กล่าวคือ แม้ผู้ผลิตเนื้อหาจะสามารถสร้างรายได้จากรูปลักษณ์หรือภาพลักษณ์ทางเพศได้ แต่กลับต้องเผชิญกับแรงกดดันทางศีลธรรม การตีตรา และความเสี่ยงจากการเปิดเผยตัวตน (Khamis et al., 2017) ในบริบทนี้ ทุนทางเพศจึงทำหน้าที่ “ทั้งสร้างโอกาส และจำกัดโอกาส” ไปพร้อมกัน

ทุนทางเพศยังเชื่อมโยงกับ “ทุนทางวัฒนธรรมดิจิทัล” (digital cultural capital) กล่าวคือ ผู้ผลิตเนื้อหาจำเป็นต้องมีทักษะการใช้สื่อ การสร้างสรรค์ภาพลักษณ์ และความสามารถในการเข้าใจ และปรับตัวต่อวัฒนธรรมย่อยออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาสามารถแปลง “ความนิยม” ให้เป็นรายได้ได้ (Attwood et al., 2017) อย่างไรก็ตาม การใช้ทุนทางเพศนั้นมิได้เกิดขึ้นในบริบทที่ปราศจากความเสี่ยง เพราะนอกจากความเหนื่อยล้าทางจิตใจแล้ว ยังมีความเสี่ยงด้านชื่อเสียง ความเป็นส่วนตัว และการถูกตีตราทางสังคม โดยเฉพาะในบริบทวัฒนธรรมที่ยังมีแนวโน้มอนุรักษ์นิยมทางเพศอย่างประเทศไทย

โครงสร้างกับอำนาจของปัจเจก (Structure vs. Agency) บทความนี้ตั้งคำถามผ่านแนวคิดที่แพร่หลายในสังคมไทยอย่าง “ไม่เลือกงาน ไม่ยากจน” ที่มองว่าแต่ละคนมีอิสระในการเลือกอาชีพ และหากมีความขยันขันแข็งเพียงพอ ก็สามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเชิงโครงสร้างกลับชี้ให้เห็นว่า “อำนาจของปัจเจก” มิได้เกิดขึ้นในสภาพที่เท่าเทียมเสมอไป เพราะโอกาสของแต่ละคนถูกจำกัดด้วยโครงสร้างทางสังคม เช่น ชนชั้น เพศ การศึกษา และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ (Giddens, 1984; Bourdieu, 1986) โดยเฉพาะในแนวคิดของ Giddens (1984) ที่เสนอว่า “agency” ไม่ใช่แค่การเลือกกระทำ แต่เป็นอำนาจในการกำหนดทิศทางชีวิตท่ามกลางโครงสร้างที่จำกัด การนำทฤษฎีนี้มาอธิบายบริบทของผู้หญิงหรือผู้มีความหลากหลายทางเพศในแพลตฟอร์ม OnlyFans จึงช่วยให้เข้าใจได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า แรงงานเหล่านี้ “เลือก” ภายใต้แรงบีบอัดจำกัด มิใช่เพราะมี “ทางเลือก หรือ อำนาจ” อย่างแท้จริง บทความนี้ใช้แนวคิด ‘agency’ ในความหมายของอำนาจเชิงปฏิบัติการที่ปัจเจกสามารถใช้

ในการกำหนดทิศทางชีวิตและการทำงานของตนเอง ภายใต้โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจที่จำกัด โดยไม่มองว่าปัจเจกมีอิสระสมบูรณ์ หากแต่มีพื้นที่ของการต่อรองหรือจัดการภายใต้ข้อจำกัดเหล่านั้น (Giddens, 1984; Archer, 2000) ในกรณีของ OnlyFans ผู้ที่เข้าสู่แพลตฟอร์มนี้จำนวนไม่น้อยไม่ได้เข้ามาด้วยความสมัครใจอย่างแท้จริง แต่ถูกบีบบังคับโดยโครงสร้าง เช่น การไม่มีทางเลือกในระบบแรงงานปกติ หนี้สิน หรือความต้องการเงินด่วน การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างเช่นนี้ ช่วยเปิดมุมมองให้เห็นว่า การที่บุคคลหนึ่ง “เลือก” งานที่มีทุนทางเพศเป็นตัวกลางนั้น อาจเป็นเพียง “การเลือก (อำนาจของปัจเจก) ภายใต้ข้อจำกัด” มากกว่าจะเป็นการเลือก (จากอำนาจของปัจเจก) อย่างเสรีโดยแท้จริง (Archer, 2000)

การใช้กรอบแนวคิดทั้งสามนี้ร่วมกัน ช่วยให้เรามองแรงงานบน OnlyFans อย่างมีมิติมากขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และจิตวิทยาสังคม ตลอดจนทำให้เราตั้งคำถามต่อความเข้าใจแบบเดิม ๆ เกี่ยวกับคำว่า “อาชีพสุจริต” หรือ “ความขยัน” ในยุคเศรษฐกิจแพลตฟอร์มได้อย่างลึกซึ้ง

อย่างไรก็ตามบทความนี้จัดอยู่ในประเภทบทความวิชาการเชิงทฤษฎี (theoretical analysis) โดยใช้การวิเคราะห์ จากเอกสาร (documentary research) ที่มุ่งทบทวนและสังเคราะห์วรรณกรรมทางวิชาการ ทั้งระดับนานาชาติและไทย ในสามมิติหลัก ได้แก่ รายได้และเศรษฐกิจดิจิทัล, สุขภาพจิต และแรงงานทางอารมณ์, และผลกระทบทางสังคมในระยะยาว โดยบทความใช้กรอบแนวคิดร่วมระหว่างแนวคิดแรงงานแพลตฟอร์ม (Srnicke, 2017), ทฤษฎีทุนทางเพศ (Green, 2008) และโครงสร้างกับอำนาจของปัจเจก (Giddens, 1984; Archer, 2000) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์แรงงานบนแพลตฟอร์ม OnlyFans ในบริบทสังคมไทย และเชื่อมโยงเข้ากับตัวอย่างกรณีศึกษาในงานวิจัยที่มีอยู่ เพื่อเสนอความเข้าใจใหม่ ต่อที่แพร่หลายในสังคมไทยอย่าง “ไม่เลือกงาน ไม่ยากจน” และวิพากษ์ความหมายของเสรีภาพในการเลือกอาชีพในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล

OnlyFans กับแรงงานดิจิทัลในบริบทไทย

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา OnlyFans กลายเป็นปรากฏการณ์ที่เติบโตอย่างรวดเร็วในประเทศไทย โดยเฉพาะในหมู่เยาวชน คนรุ่นใหม่ และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ เช่น การตกงานจากการระบอบของโควิด-19 หรือการขาดโอกาสในระบบเศรษฐกิจหลัก (Hamilton, 2022) ความนิยมของแพลตฟอร์มนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพราะเสน่ห์ของรายได้ดีในระยะสั้น แต่ยังสัมพันธ์กับการเปลี่ยนผ่านของแรงงานไทยจากระบบงานแบบเดิมไปสู่ แรงงานแพลตฟอร์ม (Platform Labor) ซึ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการตนเองผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล

ภายใต้กรอบแนวคิดของ Srnicke (2017) เศรษฐกิจแพลตฟอร์มถูกขับเคลื่อนโดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจใหม่ ผู้ผลิตเนื้อหาบน OnlyFans แม้จะถูกมองว่า “เป็นเจ้านายของตนเอง” แต่แท้จริงแล้วอยู่ภายใต้เงื้อมมือของอัลกอริทึม การจัดอันดับ

และระบบ subscription ที่ออกแบบมาเพื่อเพิ่มการบริโภคและรักษาความได้เปรียบของแพลตฟอร์มแรงงานจึงต้องแข่งขันอย่างหนักเพื่อให้ “มองเห็นได้” (visibility) ซึ่งกลายเป็นทุนสำคัญในการอยู่รอดบนแพลตฟอร์มนี้ (Cunningham et al., 2019) ในบริบทไทย ผู้ผลิตเนื้อหาเริ่มหันมาพึ่งพาความต้องการหารายได้เร่งด่วนเพื่อเลี้ยงชีพ เช่น ค่าเช่าห้อง ค่ากินอยู่ หรือภาระหนี้สิน ในบางกรณี ผู้ผลิตมีการใช้ทุนส่วนตัว เช่น กล้องถ่ายรูป โทรศัพท์ หรือแม้แต่การสละกรรมตกแต่ง เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทุนทางเพศ (Sexual Capital) ของ Green (2008) ที่ระบุว่าความดึงดูดทางเพศเป็นทรัพยากรที่สามารถแปลงเป็นทุนทางเศรษฐกิจได้ หากถูกจัดวางในระบบที่เอื้อต่อการบริโภค

อย่างไรก็ตาม การใช้ทุนทางเพศในบริบทดิจิทัลไทยไม่ได้ดำเนินไปในพื้นที่ปลอดภัย การใช้ทุนทางเพศในบริบทดิจิทัลไทยยังต้องเผชิญกับการตีตราทางสังคมที่รุนแรง โดยเฉพาะเมื่อเนื้อหาที่มีลักษณะสื่อสารทางเพศอย่างตรงไปตรงมา การศึกษาเปรียบเทียบโดย Thumnong (2024) พบว่าสื่อไทยมักนำเสนอผู้ผลิตเนื้อหาบน OnlyFans ในแง่ลบ โดยเน้นการผิดศีลธรรม ขณะที่สื่ออังกฤษเน้นเรื่องเศรษฐกิจและสิทธิส่วนบุคคล ส่งผลให้ผู้ผลิตเนื้อหาในไทยต้องเผชิญการตีตรา การประณาม และการกีดกันในชีวิตจริง เช่น ครอบครัวหรือชุมชนไม่ยอมรับ ซึ่งตอกย้ำให้เห็นถึงบริบทวัฒนธรรมที่ยังไม่เปิดรับแรงงานทางเพศในเชิงอาชีพ (Thumnong, 2024) นอกจากนี้ผู้ผลิตเนื้อหาหลายรายต้องเผชิญกับการล่วงละเมิด การข่มขู่ การคัดลอกเนื้อหาไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต และการเปิดเผยตัวตน (doxxing) ที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในชีวิตจริง (Sanders et al., 2022) ปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าแรงงานบน OnlyFans ต้องใช้ทั้งทุนทางเพศ ทุนวัฒนธรรมดิจิทัล และทุนทางสังคมเพื่อคงอยู่ในระบบที่ไร้ความมั่นคง การเข้าสู่แพลตฟอร์ม OnlyFans ของแรงงานไทยจึงมิใช่ผลของการเลือกเสรีตามแนวคิด “ไม่เลือกงาน ไม่ยากจน” หากแต่เป็นการ “เลือกภายใต้โครงสร้างที่จำกัด” (Archer, 2000; Giddens, 1984) แนวคิดโครงสร้างกับอำนาจของปัจเจก (Structure vs. Agency) ชี้ให้เห็นว่า แม้บุคคลจะมี agency หรือ อำนาจของปัจเจก และกำหนดชีวิตตนเอง แต่การกระทำเหล่านั้นมักเกิดขึ้นภายใต้ข้อจำกัดทางโครงสร้าง เช่น ความยากจน การขาดทักษะ การศึกษาไม่สูง หรือการไม่สามารถเข้าถึงตลาดแรงงานที่เป็นทางการ การตีตราทางสังคม และการนำเสนอในสื่อไทย ความเปราะบางของแรงงานแพลตฟอร์มในประเทศไทย เมื่อพิจารณาในมิติเชิงโครงสร้าง จะเห็นได้ว่าแรงงานดิจิทัลในประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มที่ทำงานในแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางเพศ ต้องเผชิญความไม่มั่นคงทั้งด้านรายได้ ความไม่แน่นอนของอัลกอริทึม และการขาดสวัสดิการพื้นฐาน จากรายงานของ Just Economy and Labor Institute (JELI) แรงงานแพลตฟอร์มจำนวนมากถูกมองว่าเป็น “ผู้ประกอบการอิสระ” แต่ในทางปฏิบัติกลับต้องแบกรับความเสี่ยงเพียงลำพัง โดยไม่มีหลักประกันด้านสุขภาพ การประกันสังคม หรือสิทธิในการรวมตัวเรียกร้อง เช่นเดียวกับแรงงานในระบบอุตสาหกรรม (JELI, 2023)

สิ่งที่น่าสนใจคือ ความสองมาตรฐานทางศีลธรรม (moral double standard) ในสังคมไทย ที่ในขณะที่หนึ่งเปิดรับ “Influencer” หรือ “เน็ตไอดอล” ที่สร้างรายได้จากภาพลักษณ์หรือการโชว์เรือนร่าง

แต่ในอีกด้านกลับประณามผู้ผลิตเนื้อหาที่แสดงออกทางเพศอย่างตรงไปตรงมา บนพื้นฐานของคุณธรรมแบบไทยดั้งเดิม (Khamis et al., 2017) ช่องว่างนี้ทำให้แรงงานบน OnlyFans ต้องเผชิญกับการตีตรา การตัดสินทางสังคม และในบางกรณี การถูกล่วงละเมิดทางกฎหมาย แม้จะยังไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจน การขาดนโยบายคุ้มครองแรงงานดิจิทัลโดยเฉพาะกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับเพศศึกษาและเรื่องเพศ ทำให้ผู้ผลิตเนื้อหาในไทยตกอยู่ในภาวะเปราะบางซ้ำซ้อน (multiple precarity) ทั้งในแง่กฎหมาย จริยธรรม เศรษฐกิจ จิตใจ และความปลอดภัย เช่น การถูกล่วงละเมิดทางออนไลน์ การละเมิดลิขสิทธิ์เนื้อหา และการถูกคุกคามทางกายภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อโอกาสในอาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสุขภาพจิตในระยะยาว ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ เช่น แคนาดา และออสเตรเลีย เริ่มมีการพูดคุยเกี่ยวกับการออกกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองแรงงานแพลตฟอร์มในลักษณะนี้แล้ว (Cruz & Hardy, 2022)

กล่าวโดยสรุป แรงงานบน OnlyFans ในบริบทไทยไม่อาจถูกมองเป็นแรงงาน “อิสระ” หรือ “เลือกได้” อย่างที่สังคมบางกลุ่มเข้าใจ หากแต่เป็นกลุ่มแรงงานที่กำลังดิ้นรนท่ามกลางแรงกดดันของโครงสร้าง เศรษฐกิจดิจิทัล และวัฒนธรรมอนุรักษ์นิยมที่ยังมีอิทธิพลสูง การมองแรงงานกลุ่มนี้ด้วยกรอบความเข้าใจเชิงวิพากษ์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สังคมไทยสามารถถกเถียงเกี่ยวกับศักดิ์ศรี ความเป็นธรรม และการคุ้มครองในระบบเศรษฐกิจใหม่ได้อย่างแท้จริง

รายได้ สุขภาพจิต และผลกระทบระยะยาวของแรงงานบนแพลตฟอร์ม OnlyFans

รายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ: อิสระภาพปลอมกับการแข่งขันแบบไร้ขีดจำกัด การผลิตเนื้อหาบนแพลตฟอร์ม OnlyFans ถูกวางกรอบในฐานะ “อาชีพทางเลือก” ที่ให้เสรีภาพในการทำงานอย่างไม่มีขึ้นต่อระบบแรงงานแบบเดิม ผู้ผลิตเนื้อหาหลายรายสามารถทำรายได้ตั้งแต่หลักพันจนถึงหลักแสนบาทต่อเดือน ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ติดตาม แพ็กเกจที่เสนอ และลักษณะของเนื้อหาที่ผลิต (Blunt & Wolf, 2020; Jones, 2020) อย่างไรก็ตาม การที่รายได้ขึ้นอยู่กับกลไกตลาดแบบเปิด แสดงให้เห็นถึงลักษณะ “เศรษฐกิจแบบไม่แน่นอน” (precarious economy) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของ แรงงานแพลตฟอร์ม (platform labor) (Srnicek, 2017; Scholz, 2017)

ในมุมมองเชิงวิพากษ์ OnlyFans ทำหน้าที่ในฐานะ “ตลาด” ที่ถูกออกแบบเชิงเทคโนโลยีเพื่อดึงดูดการผลิตและการบริโภคเนื้อหาทางเพศ โดยมีกลไกอัลกอริทึมเป็นตัวกำหนดว่าใครจะถูกมองเห็นมากกว่ากัน (Cunningham et al., 2019; Duffy, 2017) ผู้ผลิตจึงไม่ได้แข่งขันแค่เรื่องคุณภาพเนื้อหา แต่ยังต้อง “เอาชนะ” ระบบอัลกอริทึมผ่านการอัปโหลดอย่างสม่ำเสมอ การโพสต์บนโซเชียลมีเดีย และการมีปฏิสัมพันธ์กับแฟนคลับ ซึ่งนำไปสู่ “แรงงานทางอารมณ์” (emotional labor) ที่แฝงในทุกกิจกรรม งานของ Hamilton (2022) ชี้ว่า ผู้ผลิตเนื้อหาหลายคนไม่ได้เริ่มต้นจากความสมัครใจหรือเห็นโอกาสเชิงสร้างสรรค์ แต่เป็นการถูกผลักจากสถานการณ์ เช่น ตกงาน หนี้สิน หรือการเลี้ยงดู

ครอบครั้ว การหารายได้จึงไม่ได้สะท้อนเสรีภาพ แต่เป็นการแสดงออกของ “แรงงานจำยอมทางดิจิทัล” (digital coerced labor) ซึ่งถูกบังคับโดยโครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม

แม้รายได้จากการใช้แพลตฟอร์ม OnlyFans จะดูเป็นทางเลือกใหม่ในการหารายได้สำหรับผู้คนจำนวนหนึ่งในสังคมไทย แต่ในความเป็นจริง การสร้างรายได้ขึ้นพึ่งพาทุนทางกายภาพและทุนทางเพศอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ถ่ายทำ การโฆษณาบนโซเชียลมีเดีย หรือแม้กระทั่งการศัลยกรรมตกแต่ง (Abidin, 2016; Gill, 2008) ซึ่งล้วนเป็นต้นทุนที่ไม่ได้มีอยู่อย่างเท่าเทียมในหมู่แรงงานทุกกลุ่มในสังคมไทย โดยเฉพาะในสภาพสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างสูง วัฒนธรรม “รูปลักษณ์นิยม” (lookism) ที่ฝังรากลึกในสังคมไทยยังส่งผลให้การรักษากายลักษณ์ที่สอดคล้องกับอุดมคติความงามกลายเป็นต้นทุนที่แรงงานต้องแบกรับตลอดเวลา ทั้งในแง่กายภาพ (ความขาว ความหุ่นดี ความเยาว์วัย) และการผลิตภาพผ่านเทคโนโลยี (กล้อง แสง แอปพลิเคชันแต่งภาพ) รายได้ในแพลตฟอร์มนี้จึงไม่ใช่ผลของ “ความขยัน” หรือ “ความสามารถ” อย่างเสรี หากแต่สะท้อนถึงความสามารถในการลงทุนใน “ทุนที่เห็นได้” เหล่านี้ (Green, 2008)

นอกจากนี้ แม้แพลตฟอร์มจะมอบรายได้ให้แรงงานโดยตรง แต่ก็ยังต้องหักค่าธรรมเนียมจากรายได้รวมสูงถึง 20% โดยที่ไม่มีระบบสวัสดิการใดรองรับแรงงานนอกระบบเช่นนี้ แรงงานบนแพลตฟอร์มดิจิทัลจำนวนมากในไทยจึงเผชิญกับความไม่มั่นคงในชีวิต ไม่สามารถเข้าถึงประกันสังคม สิทธิแรงงาน หรือการคุ้มครองจากการคุกคามทางออนไลน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม (Sanders et al., 2016; Ravenelle, 2019) สถานการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้ OnlyFans จะดูเป็น “ทางเลือกหรืออำนาจของปัจเจก” ใหม่ในยุคดิจิทัล แต่แท้จริงแล้วเป็น “ทางเลือกหรืออำนาจของปัจเจกที่จำกัด” (constrained agency) ซึ่งถูกครอบงำด้วยโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่อยู่เหนือการควบคุมของแรงงาน (Giddens, 1984; Srnicek, 2017) แรงงานจึงไม่ได้มีอำนาจของปัจเจกอย่างสมบูรณ์ หากแต่ต้องจัดการตนเองภายใต้กรอบเงื่อนไขที่ไม่เท่าเทียมและอาจเสื่อมถอยลงเมื่อทุนทางเพศหมดลงหรือไม่เป็นที่ต้องการของตลาดอีกต่อไป

นอกจากนี้ ภายใต้เศรษฐกิจแพลตฟอร์มเชิงอารมณ์ แรงงานบน OnlyFans ไม่เพียงแต่ขายเนื้อหา แต่ยังต้อง “สร้างแบรนด์” ตัวเองอย่างต่อเนื่อง แบรินด์ในบริบทนี้มีได้หมายถึงตราสินค้าแบบองค์กร หากแต่หมายถึงการสร้างตัวตนออนไลน์ (online persona) ที่มีเอกลักษณ์ มีเสน่ห์ และสามารถดึงดูดความสนใจและความรักของผู้ติดตามหรือผู้บริโภคได้ (Duffy & Hund, 2019) การสร้างแบรนด์ส่วนบุคคลเช่นนี้จึงประกอบด้วยทั้งภาพลักษณ์ทางกาย (รูปลักษณ์, รสนิยม, สไตล์) และภาพลักษณ์ทางอารมณ์ (ความจริงใจ, การตอบสนอง, ความสัมพันธ์ที่ดูเป็นส่วนตัว) ซึ่งต้องอาศัยการลงทุนอย่างต่อเนื่องทั้งในเชิงเวลา เงินทุน และแรงงานอารมณ์

ต้นทุนในการรักษาแบรินด์บน OnlyFans จึงรวมถึงอุปกรณ์การถ่ายทำ (กล้อง, ไฟ, ซอฟต์แวร์ตัดต่อ), การตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย (เช่น X), ค่าจ้างทีมงานเบื้องหลัง (ในกรณีของครีเอเตอร์มืออาชีพ), การทำศัลยกรรมหรือดูแลรูปลักษณ์ รวมถึงต้นทุนทางจิตใจจากการต้องรักษาความน่าสนใจตลอดเวลา (Abidin, 2016; Gill, 2008) ต้นทุนเหล่านี้ยังเชื่อมโยงกับความคาดหวังทางสังคมในสังคมไทยที่มีลักษณะ “รูปลักษณ์นิยม” และกำหนดคุณค่าของแรงงานจากความเยาว์วัยและความงามตามอุดมคติที่สังคมสร้างขึ้น

กล่าวอีกนัยหนึ่ง “แบรนด์” ในที่นี้ คือการแปลง “ตัวตน” ให้เป็น “ทุน” (commodified self) ที่สามารถขายได้ในตลาด โดยมีเป้าหมายคือการรักษาลักษณะออนไลน์ที่เสริมแรงกับความต้องการของผู้ชมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่เรื่องการโพสต์คอนเทนต์ แต่คือการออกแบบตัวตนให้สอดคล้องกับตลาดทุนทางเพศในยุคดิจิทัล

“รายได้จาก OnlyFans จึงเป็นผลของการแข่งขันแบบสุดโต่งภายใต้ระบบทุนนิยมแพลตฟอร์ม ไม่ใช่รางวัลจากความพยายามส่วนบุคคลล้วน ๆ”

สุขภาพจิตและแรงงานทางอารมณ์: แรงงานอารมณ์ ความเปราะบาง และความเป็นตัวตนที่แตกแยก แม้การทำงานบน OnlyFans จะดูเหมือนมีอิสระในแง่การควบคุมเนื้อหาและเวลา แต่ในความเป็นจริง แรงงานบนแพลตฟอร์มนี้ต้องเผชิญกับแรงกดดันทางอารมณ์อย่างหนัก งานของ Duffy และ Hund (2019) แสดงให้เห็นว่า “self-branding” ที่ต้องอาศัยความเป็นกันเอง ความเฝ้าระวัง และการเปิดเผยตนเองอย่างต่อเนื่อง อาจนำไปสู่ภาวะเหนื่อยล้าทางจิตใจ (emotional burnout) และความวิตกกังวลในระยะยาว

แนวคิด ทุนทางเพศ (sexual capital) ตาม Green (2008) ชี้ให้เห็นว่า การใช้ภาพลักษณ์ทางเพศเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้นั้น ต้องการการบริหารจัดการที่เหนื่อยล้า เนื่องจากแรงงานไม่ได้ควบคุม “ความต้องการของตลาด” ได้เลย การลดลงของฐานแฟนคลับ หรือการถูกเปรียบเทียบกับผู้ผลิตรายอื่น ล้วนส่งผลต่อความมั่นใจในตนเองและสุขภาพจิต (Attwood et al., 2017) ในกรณีของแรงงานไทย พบว่า ผู้ผลิตหลายรายประสบภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล และความรู้สึก “ผิด” จากการต้องปกปิดตัวตนจากครอบครัวและสังคมโดยรอบ ผู้ผลิตหลายรายไม่สามารถบอกคนใกล้ชิดถึงอาชีพที่ตนทำได้ ซึ่งสร้างแรงกดดันทางอารมณ์อย่างมาก แรงงานดิจิทัลจำนวนมากในไทยรู้สึก “ไร้ค่า” และ “หมดแรง” จากการต้องสร้างความสัมพันธ์เชิงอารมณ์กับผู้ติดตามโดยไม่มีพื้นที่ปลอดภัยทางจิตใจ ความเปลี่ยนแปลงของอัลกอริทึม แพลตฟอร์ม และความไม่แน่นอนของรายได้ยังซ้ำเติมภาวะความเครียดในระดับโครงสร้าง ทำให้แรงงานเหล่านี้ต้องตกอยู่ในภาวะเปราะบางที่มีทั้งมิติส่วนตัวและมิติสังคม

นอกจากนี้ ความเป็นตัวตนแบบแยกส่วน (fragmented self) ยังกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ชัดเจนในแรงงาน OnlyFans พวกเขาต้องแสดงตัวตนแบบหนึ่งต่อผู้ติดตาม และอีกแบบหนึ่งต่อโลกภายนอก การไม่มีพื้นที่ปลอดภัยสำหรับ “การเป็นตัวเอง” ส่งผลให้เกิดความเครียดสะสม และลดทอนศักยภาพในการดูแลสุขภาพจิตของตนเอง (Huang et al, 2021) นอกจากนี้ ความเป็นตัวตนแบบแยกส่วน (fragmented self) ยังกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ชัดเจนในแรงงาน OnlyFans พวกเขาต้องแสดงตัวตนแบบหนึ่งต่อผู้ติดตาม และอีกแบบหนึ่งต่อโลกภายนอก การไม่มีพื้นที่ปลอดภัยสำหรับ “การเป็นตัวเอง” ส่งผลให้เกิดความเครียดสะสม และลดทอนศักยภาพในการดูแลสุขภาพจิตของตนเอง (Huang et al, 2021) เมื่อพิจารณาจากกรอบแนวคิดของ Couldry และ Mejias (2019) การบีบให้แรงงานต้อง “แสดงออก” อย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาการมองเห็นในแพลตฟอร์ม เป็นการแปรอารมณ์ ความเหนื่อยล้า และตัวตนให้กลายเป็นทุน (data/attention/extractable value) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Illouz (2007) ว่าระบบทุนนิยมดิจิทัลได้ทำให้ “ความเป็นมนุษย์” กลายเป็นวัตถุดิบในการผลิตและทำกำไร

นอกจากนี้ แนวคิด “self-care” ที่ดูเหมือนจะเป็นคำตอบสำหรับปัญหาสุขภาพจิตของแรงงาน กลับกลายเป็นความรับผิดชอบส่วนบุคคลที่ซ่อนการเพิกเฉยของระบบไว้เบื้องหลัง หากสุขภาพจิตของแรงงานยังถูกมองว่าเป็นเรื่อง “ส่วนตัว” ก็ยากที่โครงสร้างสังคมจะพัฒนาแนวทางคุ้มครองที่ยั่งยืนได้

“สุขภาพจิตของแรงงานดิจิทัลใน OnlyFans ไม่ใช่แค่เรื่องของบุคคล แต่คือผลสะท้อนของโครงสร้างที่ทำให้ ‘ตัวตนที่แท้จริง’ กลายเป็นต้นทุนทางเศรษฐกิจ”

ผลกระทบระยะยาว: ความมั่นคง การติตรา และโอกาสที่จำกัด แม้ในช่วงแรก ผู้ผลิตเนื้อหาอาจสามารถสร้างรายได้สูง แต่โอกาสในการอยู่ในแพลตฟอร์มนี้ในระยะยาวกลับต่ำมาก งานของ Blunt และ Wolf (2020) ชี้ว่า อายุเฉลี่ยของผู้ผลิตที่สามารถยืนระยะได้มีเพียง 1–3 ปี โดยต้องเผชิญกับปัจจัย เช่น การแข่งขันสูง การหมดไฟ หรือการถูกเปิดเผยตัวตนโดยไม่ได้รับยินยอม (non-consensual outing) เมื่อพิจารณาภายใต้แนวคิด โครงสร้างกับอำนาจของปัจเจก (structure vs. agency) ตาม Giddens (1984) การเข้าสู่อาชีพบน OnlyFans จึงไม่ใช่การเลือกเสรี แต่เป็นการ “เลือกภายใต้โครงสร้าง” เช่น การตกงาน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา หรือการไม่มีสวัสดิการรัฐรองรับ ขณะเดียวกัน เมื่อออกจากแพลตฟอร์ม แรงงานจำนวนมากก็พบว่า “เส้นทางกลับ” ไปสู่อาชีพอื่นเต็มไปด้วยอุปสรรค เช่น การถูกปฏิเสธจากนายจ้าง การเผยแพร่เนื้อหาที่เคยโพสต์ หรือการติตราทางสังคม

งานศึกษาของ Sanders et al. (2016) ระบุว่า แรงงานทางเพศออนไลน์แม้จะพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเป็น แต่ก็ไม่มีหลักประกันทางเศรษฐกิจ ไม่มีสวัสดิการ หรือสิทธิแรงงานตามกฎหมายไทย ไม่มีหน่วยงานรัฐที่รองรับกรณีการถูกละเมิด จึงเท่ากับว่าการทำงานบน OnlyFans อาจสร้างรายได้ชั่วคราว แต่ทำลายศักยภาพของแรงงานในระยะยาว แม้ในช่วงแรก ผู้ผลิตเนื้อหาอาจสามารถสร้างรายได้สูง แต่โอกาสในการยืนระยะอยู่ในแพลตฟอร์มเช่น OnlyFans กลับต่ำมาก งานของ Blunt และ Wolf (2020) ชี้ว่า อายุเฉลี่ยของผู้ผลิตเนื้อหาที่สามารถดำรงอาชีพได้นานเกิน 3 ปีมีสัดส่วนน้อยมาก เนื่องจากความเหนื่อยล้าทางจิตใจ ความไม่แน่นอนของรายได้ การแข่งขันที่สูงขึ้น และความเสี่ยงจากการถูกเปิดเผยตัวตนโดยไม่ได้รับความยินยอม (non-consensual outing) สิ่งที่น่ากังวลคือ เมื่อผู้ผลิตเนื้อหาเลิกทำงานบนแพลตฟอร์ม กลับพบว่าเส้นทางสู่อาชีพอื่นเต็มไปด้วยอุปสรรค เช่น การถูกติตราจากประวัติการทำงานเดิม การปฏิเสธจากนายจ้าง และการแพร่กระจายของเนื้อหาที่เคยเผยแพร่ ส่งผลให้กลุ่มนี้เผชิญความเปราะบางทางเศรษฐกิจซ้ำซ้อน (Sanders et al., 2016)

ในบางกรณี OnlyFans จึงกลายเป็นกับดักดิจิทัล (digital entrapment) โดยเฉพาะเมื่อผู้ผลิตมีหนี้สิน หรือติดกับดักของรายได้ในอดีตจนไม่สามารถกลับไปสู่ตลาดแรงงานทั่วไปได้ เนื่องจากค่าตอบแทนที่ต่ำกว่าและการติตราทางสังคมที่ยังคงอยู่ (Valente et al., 2020)

“ความมั่นคงทางอาชีพในแพลตฟอร์ม OnlyFans เป็นเพียงภาพลวงตา ภายใต้โครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่ยั่งยืนและไม่มีหลักประกันทางสังคม”

สรุป

บทความนี้เริ่มต้นจากการตั้งคำถามต่อแนวคิดที่แพร่หลายในสังคมไทยอย่าง “ไม่เลือกงาน ไม่ยากจน” ซึ่งปรากฏอย่างต่อเนื่องในนโยบายสาธารณะและแนวคิดของรัฐไทย โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจที่ความเหลื่อมล้ำรุนแรงขึ้น คำกล่าวนี้ถูกใช้ในลักษณะ “คำสั่งหรือแรงกดดันทางคุณธรรม (Moral Imperative)” ที่เรียกร้องให้ประชาชนยอมรับงานทุกประเภทเพื่อเลี้ยงชีพโดยไม่ตั้งคำถามกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจหรือสังคมที่เอื้อต่อการเลือกงานอย่างเสรีเพียงสำหรับบางกลุ่มเท่านั้น

1. “ไม่เลือกงาน”: เสรีภาพในการเลือก หรือการจัดวางในเชิงโครงสร้าง?

แนวคิด “ไม่เลือกงาน” สาธารณชนทั่วไปมักเชื่อมโยงกับความขยันขันแข็งและการไม่เกียจงาน แต่ในความเป็นจริงกลับกลายเป็นกลไกที่ลดทอนความรับผิดชอบของรัฐในการสร้างระบบแรงงานที่เป็นธรรม และผลกระทบความเหลื่อมล้ำกลับมายังปัจเจกชน การวิเคราะห์ผ่านกรณีแรงงานบนแพลตฟอร์ม OnlyFans ชี้ให้เห็นว่าการ “ไม่เลือก” ของแรงงานจำนวนมากนั้นเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของ “โครงสร้างบังคับ” มากกว่าทางเลือกที่แท้จริง แรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรมนี้ท่ามกลางทางเลือกจำกัด เช่น ความล้มเหลวของระบบการศึกษา ความยากจนในครัวเรือน และตลาดแรงงานแบบดั้งเดิมที่ตีตราผู้หญิง คนข้ามเพศ หรือคนชายขอบอื่น ๆ

ภายใต้กรอบแนวคิดเรื่อง Structure vs. Agency แม้แรงงานจะสามารถใช้ทุนทางเพศในการสร้างอัตลักษณ์และรายได้ของตนเองได้บ้าง แต่ agency ดังกล่าวก็เป็น agency ที่ถูกเงื่อนไขด้วยโครงสร้างที่ไม่เท่าเทียม เป็น “agency ภายใต้การจัดวาง” (positioned agency) ไม่ใช่ agency ที่เลือกโดยอิสระอย่างสมบูรณ์

2. “ไม่ยากจน”: รายได้ที่สูงขึ้น ≠ ความมั่นคงที่มากขึ้น

แม้ว่าแพลตฟอร์มอย่าง OnlyFans จะมอบโอกาสในการเข้าถึงรายได้ที่สูงกว่างานบริการอื่น ๆ หรือแรงงานค่าแรงต่ำ แต่รายได้ดังกล่าวไม่ได้หมายถึงการ “ไม่ยากจน” อย่างแท้จริง หากพิจารณาตามกรอบความยากจนเชิงมิติ เช่น Amartya Sen หรือแนวคิด Precarity ของ Standing (2011) รายได้ที่ได้รับในแต่ละเดือนมีความไม่แน่นอน และผูกติดกับการลงทุนใน “การบำรุงรักษาแบรนด์” ที่รวมทั้งร่างกาย อารมณ์ ต้นทุนด้านภาพลักษณ์ และการเสี่ยงต่อความรุนแรงทางออนไลน์ ความรู้สึกไม่มั่นคงถาวรนี้แสดงให้เห็นว่า แรงงานดิจิทัลจำนวนมากไม่ได้ออกจาก “ความยากจน” แต่เพียงเปลี่ยนรูปแบบของความเปราะบางให้ซับซ้อนและยากต่อการวัดมากขึ้น

หากไปก่อนนั้น แรงงานจำนวนมากต้องเผชิญกับความเสี่ยงของการถูกตราหน้าในชีวิตส่วนตัว การตีตราทางศีลธรรม และการถูกละเมิดสิทธิบนแพลตฟอร์มที่ไม่สามารถควบคุมได้ ทั้งหมดนี้สะท้อนถึง “ต้นทุนทางวัฒนธรรมและจิตใจ” ที่ไม่ได้อยู่ในสมการรายได้ แต่กระทบอย่างลึกซึ้งต่อคุณภาพชีวิต

แนวคิด “ไม่เลือกงาน ไม่ยากจน” จึงควรถูกวิพากษ์อย่างลึกซึ้งว่าเป็นเพียงอุดมคติแบบปัจเจกนิยมที่เพิกเฉยต่อความไม่เท่าเทียมเชิงโครงสร้างหรือไม่ แรงงานดิจิทัล โดยเฉพาะผู้ใช้ทุนทางเพศ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการที่โอกาสไม่ได้มีเท่ากัน และความสามารถในการเลือกทางอาชีพขึ้นอยู่กับทุนทางเศรษฐกิจ สังคม เพศ และวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุป บทความนี้ไม่เพียงชี้ให้เห็นปัญหาในระดับปัจเจกเท่านั้น แต่ยังวิพากษ์แนวคิดที่ดูเผิน ๆ แล้วเหมือนจะสร้างแรงบันดาลใจให้คนทำงาน แต่แท้จริงแล้วเป็นกลไกที่กลบเกลื่อนปัญหาเชิงโครงสร้างและความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม การพิจารณาอนาคตของแรงงานในยุคแพลตฟอร์มจึงจำเป็นต้องตั้งอยู่บนฐานคิดเรื่อง “ความยุติธรรมเชิงโครงสร้าง” (structural justice) มากกว่า “ความขยันส่วนบุคคล” สังคมไทยควรตั้งคำถามต่อระบบแรงงานที่ให้คุณค่าเพียงแรงงานบางประเภท และเปิดพื้นที่ให้กับรูปแบบของแรงงานที่หลากหลาย โดยไม่ลดทอนศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่อยู่เบื้องหลังหน้าจอ

ข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบายและกฎหมาย:

1. ควรจัดให้มีสถานะทางกฎหมายสำหรับแรงงานดิจิทัล โดยเฉพาะแรงงานที่เกี่ยวข้องกับทุนทางเพศ ซึ่งยังขาดหลักประกันด้านสิทธิแรงงาน ส่งผลให้ขาดสวัสดิการขั้นพื้นฐาน การประกันรายได้ และกลไกการคุ้มครองจากความรุนแรงในโลกออนไลน์
2. ส่งเสริมและพัฒนาระบบภาษีและหลักประกันสังคมที่ไม่ผูกติดกับแรงงานในระบบทางการ เช่น การให้สิทธิสมัครใจเข้าร่วมประกันสุขภาพหรือประกันสังคมของผู้ประกอบอาชีพอิสระ เพื่อรองรับความยืดหยุ่นของแรงงานแพลตฟอร์มที่มักมีรายได้ไม่สม่ำเสมอ
3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคม และแพลตฟอร์มดิจิทัล ในการจัดทำมาตรการป้องกันการละเมิดสิทธิ เช่น การข่มขู่ การเผยแพร่เนื้อหาโดยไม่สมัครใจ และการใช้ข้อมูลส่วนตัวของแรงงานแพลตฟอร์มโดยไม่ได้รับความยินยอม

เชิงสังคมและวัฒนธรรม:

1. สร้างพื้นที่ปลอดภัยและการยอมรับทางสังคม สำหรับผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ให้สามารถเข้าถึงการแลกเปลี่ยน การสนับสนุน และเครือข่ายความช่วยเหลือโดยไม่ถูกตีตรา
2. ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา ให้ครอบคลุมเรื่องเพศวิถีชีวิตดิจิทัล และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อ และการจัดการทุนทางเพศอย่างมีวิจารณญาณ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและแรงงานรุ่นใหม่

3. ทบทวนบทบาทของสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีแนวโน้มผลิตซ้ำภาพเหมารวม อคติ และความเข้าใจผิดเกี่ยวกับแรงงาน OnlyFans ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของสาธารณะและการผลิตซ้ำความไม่เสมอภาค

เชิงวิชาการและการวิจัย:

1. ส่งเสริมงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างประเทศ เพื่อทำความเข้าใจพลวัตของแรงงานบนแพลตฟอร์มในแต่ละบริบทวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้การออกแบบนโยบายมีความละเอียดอ่อนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. พัฒนารอบแนวคิดแบบสหวิทยาการ ที่ประสานระหว่างเศรษฐศาสตร์การเมือง สถิติศึกษา เทคโนโลยีศึกษา และสุขภาพจิต เพื่อเข้าใจแรงงานแพลตฟอร์มในมิติที่หลากหลาย ไม่จำกัดเฉพาะรายได้หรือเพศภาวะเท่านั้น

3. จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานดิจิทัลอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ในการติดตามการเปลี่ยนแปลงของแรงงาน การเปลี่ยนผ่านอาชีพ และผลกระทบทางสังคมในระยะยาว ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อทั้งนักวิจัยและผู้กำหนดนโยบาย

การวิเคราะห์แรงงานบนแพลตฟอร์ม OnlyFans เป็นมากกว่าการตั้งคำถามเรื่องเพศและรายได้ หากแต่เป็นการตั้งคำถามต่ออนาคตของแรงงานในยุคเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม ว่าเราจะสามารถสร้างโครงสร้างที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้ความมั่นคงในชีวิต และเปิดพื้นที่ให้กับความหลากหลายของอาชีพและอัตลักษณ์ได้หรือไม่ สังคมไทยจำเป็นต้องก้าวข้ามความเข้าใจเรื่องแรงงานจากกรอบศีลธรรมแบบเดิม และหันมาพิจารณาคุณค่าของงานในแง่ของสิทธิ ความยุติธรรม และความยั่งยืน โดยยอมรับว่าแรงงานในยุคดิจิทัลมิได้มีเพียงรูปแบบเดียว และไม่ควรถูกตีค่าด้วยมาตรวัดของอดีต

บรรณานุกรม

กรุงเทพมหานคร. (ม.ป.ป.). คู่มือผู้ใช้งานระบบหลังบ้าน Bangkok Portal. https://webportal.bangkok.go.th/citylaw/page/sub/18819/title/4/info/211364/คู่มือผู้ใช้งานระบบหลังบ้าน_Bangkok-PORTAL.pdf

กระทรวงแรงงาน. (2566). วิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยม https://www.mol.go.th/%e0%b9%81%e0%b8%99%e0%b8%b0%e0%b8%99%e0%b8%b3%e0%b8%81%e0%b8%a3%e0%b8%b0%e0%b8%97%e0%b8%a3%e0%b8%a7%e0%b8%87%e0%b9%81%e0%b8%a3%e0%b8%87%e0%b8%87%e0%b8%b2%e0%b8%99/policy_vision_mission

ชาติสยาม หม่อมแก้ว. (2565). Sex Creator: เสรีภาพในการแสดงออกบนโลกออนไลน์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Abidin, C. (2016). Aren't these just young, rich women doing vain things online?: Influencer selfies as subversive frivolity. **Social Media + Society**, 2(2), 1–17. <https://doi.org/10.1177/2056305116641342>
- Archer, M. S. (2000). **Being human: The problem of agency**. Cambridge University Press.
- Attwood, F., Hakim, J., & Winch, A. (2017). Mediated intimacies: bodies, technologies and relationships. **Journal of Gender Studies**, 26(3), 249–253. <https://doi.org/10.1080/09589236.2017.1297888>
- Blunt, D., & Wolf, A. (2020). Erased: The impact of FOSTA-SESTA and the removal of Backpage on sex workers. **Anti-Trafficking Review**, 14, 117–121. <https://doi.org/10.14197/atr.201220148>
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), **Handbook of theory and research for the sociology of education** (pp. 241–258). Greenwood.
- Couldry, N., & Mejias, U. A. (2019). **The costs of connection: How data is colonizing human life and appropriating it for capitalism**. Stanford University Press.
- Illouz, E. (2007). **Cold intimacies: The making of emotional capitalism**. Polity.
- Cruz, K. A., & Hardy, K. (2021). Prostitution and Sex Work. In B. Skeggs, A. Toscano, S. R. Farris, & S. Bromberg (Eds.), **The Sage Handbook of Marxism** (pp. 1389–1409). SAGE.
- Cunningham, S., & Craig, D. (2019). **Creator Governance in Social Media Entertainment**. Social Media + Society.
- Cunningham, S., & Craig, D. (2019). **Social Media Entertainment: The New Intersection of Hollywood and Silicon Valley**. New York University Press.
- Duffy, B. E., & Hund, E. (2019). Gendered visibility on social media: Navigating Instagram's authenticity bind. **International Journal of Communication**, 13, 4983–5002.
- Giddens, A. (1984). **The constitution of society: Outline of the theory of structuration**. University of California Press.
- Gill, R. (2008). Empowerment/sexism: Figuring female sexual agency in contemporary advertising. **Feminism & Psychology**, 18(1), 35–60. <https://doi.org/10.1177/0959353507084950>
- Green, A. I. (2008). The social organization of desire: The sexual fields approach. **Sociological Theory**, 26(1), 25–50.
- Hamilton, V., Soneji, A., McDonald, A., & Redmiles, E. (2022). “Nudes? Shouldn't I charge for these?": Motivations of new sexual content creators on OnlyFans. arXiv. <https://arxiv.org/abs/2205.10425>

- Huang, J., Kumar, S., & Hu, C. (2021). A Literature Review of Online Identity Reconstruction. **Frontiers in Psychology**, 12, 696552. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.696552>
- Hund, E. (2023). **The influencer industry: The quest for authenticity on social media**. Princeton University Press.
- Jones, A. (2020). Sex work in a digital era. **Sociology Compass**, 14(9), e12805. <https://doi.org/10.1111/soc4.12282>
- Just Economy and Labor Institute. (2023). **Desiring a Strong Movement in Thailand: A Report on Platform Workers and Precarity**. <https://labourreview.org/desiring-a-strong-movement-in-thailand/>
- Valente, P. K., Biello, K. B., Rosenberger, J. G., Novak, D. S., Mayer, K. H., & Mimiaga, M. J. (2020). Social capital moderates the relationship between stigma and sexual risk among male sex workers in the US Northeast. **AIDS and Behavior**, 24(1), 233–241.
- Khamis, S., Ang, L., & Welling, R. (2017). Self-branding, ‘micro-celebrity’ and the rise of Social Media Influencers. **Celebrity Studies**, 8(2), 191–208.
- Ravenelle, A. J. (2019). **Hustle and gig: Struggling and surviving in the sharing economy**. University of California Press.
- Sanders, T., Connelly, L., & Jarvis-King, L. (2016). On Our Own Terms: The Working Conditions of Internet-Based Sex Workers in the UK. **Sociological Research Online**, 21(4), 1–14.
- Scholz, T. (2017). **Uberworked and underpaid: How workers are disrupting the digital economy**. Polity Press.
- Srnicek, N. (2017). **Platform capitalism**. Polity Press.
- Thumnong, P. (2024). Discursive Construction of OnlyFans and Its Content Creators in the British and Thai News Media: A Cross-Linguistic Corpus-Assisted Discourse Study. **LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network**, 17(2), 679–710. <https://doi.org/10.70730/LQIP2876>
- Van Dijck, J., Poell, T., & de Waal, M. (2018). **The platform society: Public values in a connective world**. Oxford University Press.
- Wood, A., Lehdonvirta, V., & Graham, M. (2019). Online labor markets and the persistence of personal networks: Evidence from freelancers in the Global South. **Socius**, 5, 1–14.
- Woodcock, J., & Graham, M. (2020). **The gig economy: A critical introduction**. Polity Press.